

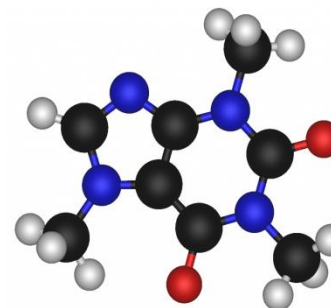
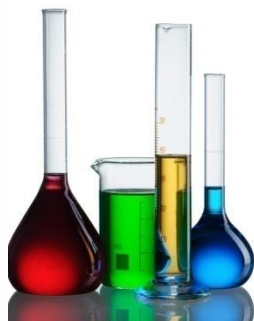
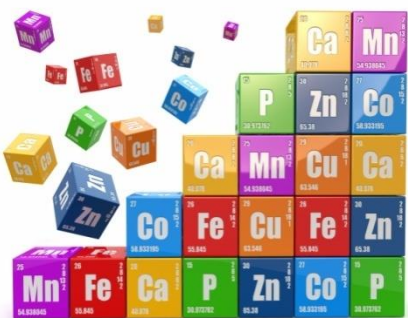
TRƯỜNG CAO ĐẲNG LÝ TỰ TRỌNG TP.HCM
KHOA KHOA HỌC CƠ BẢN

HỌC PHẦN
HÓA HỌC 3

BẠC ĐÀO TẠO: TRUNG CẤP NGHỀ

Giảng viên: ThS. LÊ VĂN BÌNH

CHƯƠNG 12. HIĐROCACBON KHÔNG NO

Bài 44. ANKIN

NỘI DUNG

1 ĐỒNG ĐẲNG – ĐỒNG PHÂN – DANH PHÁP

2 TÍNH CHẤT VẬT LÝ

3 TÍNH CHẤT HÓA HỌC

4 ĐIỀU CHẾ

MỤC TIÊU

Sau khi học xong bài này, học sinh có khả năng:

Kiến Thức:

- ✓ Hiểu được đặc điểm cấu tạo, đồng phân, tính chất vật lý và tính chất hóa học của ankin.
- ✓ Viết được các phương trình điều chế các ankin.

MỤC TIÊU

Sau khi học xong bài này, học sinh có khả năng:

Kỹ năng:

- ✓ Phân biệt được ankin với các hidrocacbon đã học.
- ✓ Viết được các phương trình hóa học minh họa tính chất của ankin.

MỤC TIÊU

Sau khi học xong bài này, người học có khả năng:

Thái độ:

- ✓ Yêu thích môn hóa học với mong muốn khám phá những kiến thức mới.

1. ĐỒNG ĐẲNG – ĐỒNG PHÂN – DANH PHÁP

1.1. Đồng đẳng

Axetilen ($\text{CH} \equiv \text{CH}$) và các chất tiếp theo có công thức phân tử C_3H_4 , C_4H_6 ,... có tính chất tương tự axetilen lập thành dãy đồng đẳng của axetilen được gọi là ankin.

Công thức chung: $\text{C}_n\text{H}_{2n-2}$ ($n \geq 2$)

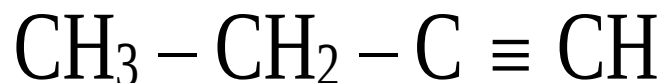
Ankin là những hydrocacbon không no có 1 liên kết ba ($\equiv$) trong phân tử.

1. ĐỒNG ĐẲNG – ĐỒNG PHÂN – DANH PHÁP

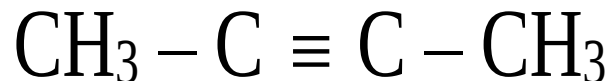
1.2. Đồng phân: Từ C_4 trở đi xuất hiện đồng phân.

Gồm: - Đồng phân vị trí nối ba
- Đồng phân mạch cacbon.

Thí dụ 1. C_4H_6 có 2 đồng phân ankin

But -1-in

But -2-in

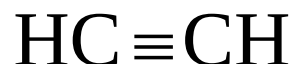
1. ĐỒNG ĐẲNG – ĐỒNG PHÂN – DANH PHÁP

1.3. Danh pháp

1.3.1. Tên thông thường

Tên gốc ankyl liên kết với nguyên tử C của liên kết ba (gọi theo thứ tự chữ cái đầu) + axetilen.

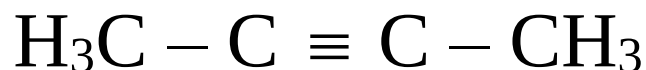
Thí dụ

axetilen

etylaxetilen

đimetylaxetilen

1. ĐỒNG ĐẲNG – ĐỒNG PHÂN – DANH PHÁP

1.3. Danh pháp

1.3.2. Tên thay thế

- Xuất phát từ tên của ankan , đổi đuôi -an thành -in.
- Mạch cacbon được đánh số từ phía gần liên kết ba hơn.

Tên ankin:

Chỉ số nhánh - Tên nhánh – ank- vị trí liên kết ba-in

Thí dụ

$\text{CH}\equiv\text{CH}$	Etin
$\text{CH}\equiv\text{C}-\text{CH}_3$	Propin
$\text{CH}\equiv\text{C}-\text{CH}_2-\text{CH}_3$	But-1-in
$\text{CH}\equiv\text{C}-[\text{CH}_2]_2-\text{CH}_3$	Pent-1-in
$\text{CH}\equiv\text{C}-[\text{CH}_2]_3-\text{CH}_3$	Hex-1-in

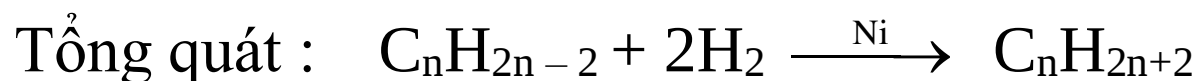
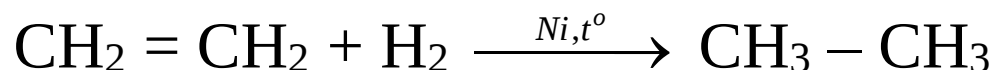
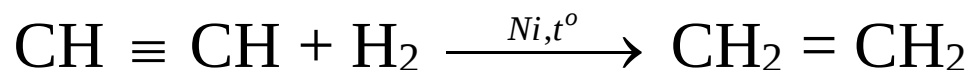
2. TÍNH CHẤT VẬT LÝ

- ❖ Nhiệt độ sôi tăng dần theo chiều tăng của phân tử khối.
- ❖ Nhiệt độ sôi cao hơn và khối lượng riêng lớn hơn các anken tương ứng.
- ❖ Không tan trong nước và nhẹ hơn nước.

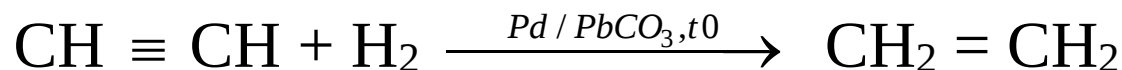
3. TÍNH CHẤT HÓA HỌC

3.1. Phản ứng cộng

3.1.1. Cộng hiđro

Lưu ý: Với xúc tác Pd/PbCO_3 hoặc Pd/BaSO_4 thì chỉ thu được anken.

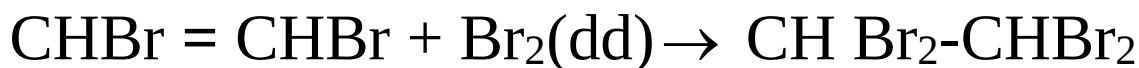
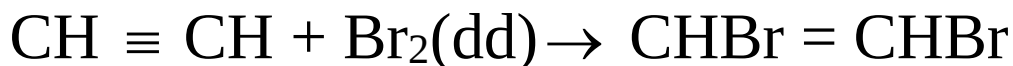

3. TÍNH CHẤT HÓA HỌC

3.1. Phản ứng cộng

3.1.2. Cộng halogen (dung dịch Br_2 , Cl_2):

Các ankin làm mất màu dung dịch brom, dung dịch clo.

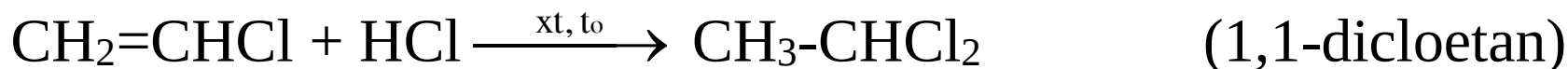
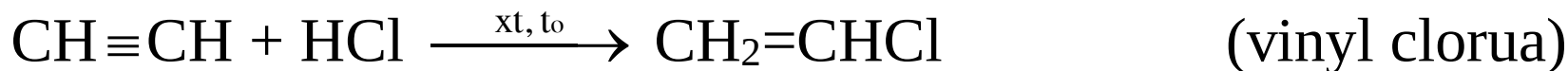

3. TÍNH CHẤT HÓA HỌC

3.1. Phản ứng cộng

3.1.3. Cộng HX (X là OH, Cl, Br,...):

Các ankin tác dụng với HX theo 2 giai đoạn liên tiếp

Khi có xúc tác thích hợp

3. TÍNH CHẤT HÓA HỌC

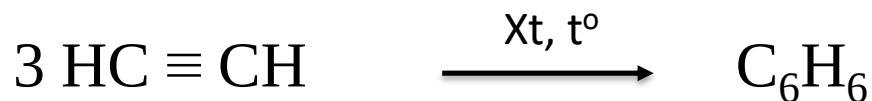
3.1. Phản ứng cộng

3.1.4. Phản ứng đime và trime hóa

Cộng hợp 2 phân tử:

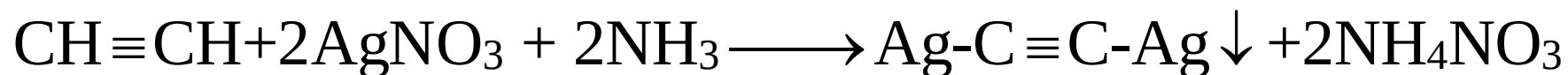

Cộng hợp 3 phân tử:

3. TÍNH CHẤT HÓA HỌC

3.2. Phản ứng thế bằng ion kim loại

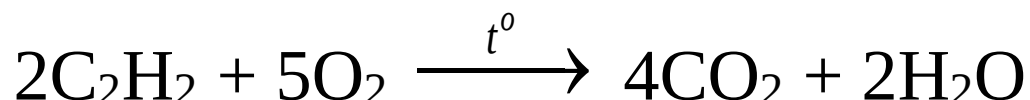
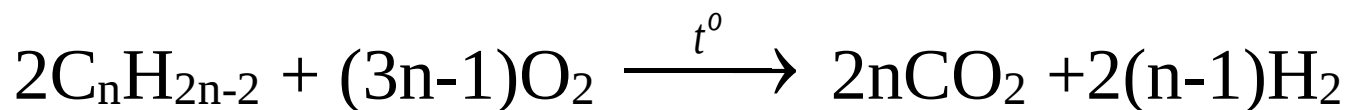

Lưu ý: Phản ứng này dùng để phân biệt các ankin có nối ba đầu mạch (ank-1-in) với anken và các ankin khác.

3. TÍNH CHẤT HÓA HỌC

3.3. Phản ứng oxi hóa

3.3.1. Phản ứng oxi hóa hoàn toàn

3.3.2. Phản ứng oxi hóa không hoàn toàn

Axetilen có khả năng làm mất màu dung dịch thuốc tím

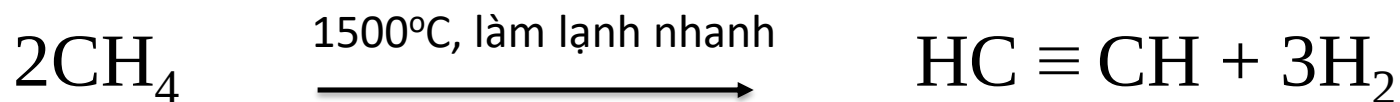
4. ĐIỀU CHẾ

4.1. Trong phòng thí nghiệm:

Thủy phân canxi cacbua

4.2. Trong công nghiệp: Nhiệt phân metan

5. ỨNG DỤNG

- ❖ C_2H_2 làm nhiên liệu cho đèn xì oxi-axetilen để hàn, cắt kim loại, làm chín trái cây.
- ❖ Làm nguyên liệu cho các quá trình tổng hợp hữu cơ.
  - Vinyl clorua trùng hợp ra PVC (PoliVinyl Clorua), làm áo mưa, hoa nhựa, giả da,...
  - Sản xuất axit axetic, vinylaxetilen dùng trong sản xuất cao su tổng hợp.

TỔNG KẾT

Qua bài học này, học sinh cần đạt được những kiến thức cơ bản sau:

1. Viết được các đồng phân của ankin và đọc được tên.
2. Viết được các phản ứng hóa học sau:
  - ✓ Phản ứng cộng (hidro, halogen, Cộng HX).
  - ✓ Phản ứng thế bằng ion kim loại.
  - ✓ Phản ứng oxi hóa: hoàn toàn và không hoàn toàn
3. Viết được phương trình điều chế ankin.

BÀI TẬP TẠI LỚP

Bài tập 1, 2, 3
(Giáo trình hóa học 3 trang 16 và 17)

BÀI TẬP VỀ NHÀ

Bài tập 4, 5, 6
(Giáo trình hóa học 3 trang 17 và 18)

NỘI DUNG CHUẨN BỊ

Bài 45: ÔN TẬP CHƯƠNG XII

ANKEN

ANKADIEN

ANKIN

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. *Giáo trình hóa học 3*, Trường CD lý tự trọng Tp. HCM, năm 2017.
2. Nguyễn Xuân Trường, *Hóa học 11*, NXB Giáo dục Việt Nam, năm 2015.
3. Nguyễn Xuân Trường, *Bài tập Hóa học 11*, NXB Giáo dục Việt Nam, năm 2015.

TRÂN TRỌNG CẢM ƠN